

Краток документ за застапување

ОПШТИНА КУМАНОВО

**ПРЕДИЗВИЦИ И МОЖНИ РЕШЕНИЈА ЗА ПРОБЛЕМИТЕ СО КОИ
СЕ СООЧУВААТ РОМИТЕ**

АВТОРИ:
Алберт Мемети
Надире Реџепи

Како во сите општини така и во Куманово постојат многу фактори кои влијаат на структурата на населението. Овие податоци се базираат на пописот на населението од 2002 година. Куманово претставува еден од крстопатите во државата којшто е поврзан со источниот дел на државата а воедно и со Република Србија на север. Општина Куманово генерално се соочува со слични проблеми како многу од останатите големи општини во Република Македонија.

Како што е веќе напоменето, во Куманово живеат вкупно околу 4,256 граѓани Роми, што ја прави оваа општина една од најнаселените општини со Роми во државата покрај општината Шуто Оризари . Оваа бројка претставува голем потенцијал за општината генерално. Куманово е една од општините кадешто има консекутивно обезбедува барем еден советник Ром во Советот на општината. Во последниот мандат, според резултатите, во Советот на општината има двајца советници Роми.¹ Со овој факт се укажува дека Ромите во општина Куманово активно учествуваат во општествените текови на локално ниво. Покрај овој капацитет, Куманово исто така има повеќе Ромски граѓански организации кои се во постојан контакт со заедницата и се посветени за подобрување на квалитетот на животот на Ромите во општината.

Покрај овие резултати и фактот дека општина Куманово е една од понаселените општини со Роми во државата, Куманово нема референт Ром. Од друга страна, ромскиот јазик е во службена употреба на седниците на Советот на општина Куманово.² Образованието е не е на високо ниво во споредба со останатите заедници во општината. Како еден од најглавните проблеми во Куманово посочен од страна на граѓанските организации и советници е вработувањето. Нема ниту еден Ром вработен во локалната самоуправа ниту во администрацијата, иако веќе има дипломирани и квалификувани Роми. Сите други заедници се застапени во локалните институциите.³ Ромите во Куманово живеат во урбана средина. Состојбата на домување на Ромите во Куманово исто така претставува голем

ЛИЧНА КАРТА НА ОПШТИНАТА

Општина Куманово се наоѓа во североисточниот дел на Република Македонија. Оваа општина покрива површина од 509,48 километри квадратни. Општина Куманово, покрај град Скопје е една од најголемите општини во државата. Оваа општина брои околу 103,205 граѓани во која околу 76,272 живеат во градот додека останатите 26,993 живеат во околните села. Оваа општина ја сочинуваат повеќе етнички заедници. Во Куманово живеат околу 60,2% граѓани од македонска етничка припадност, 26,5% граѓани од албанска етничка припадност, 8,5% Срби, 4,2% Роми, 0,3% граѓани од турска етничка припадност, 0,2% Власи и 0,1% останати .

¹ Општина Куманово. Пристапено на: 11.11.2017. <http://kumanovo.gov.mk/lista-na-sovetnici/>

² А1он. Пристапено на: 11.11.2017. <http://a1on.mk/archives/725428>

³ Кумановски Муабети. Пристапено на: 11.11.2017. <http://kumanovskimualeti.mk/vo-opshtina-kumanovo-nema-mesto-za-nitu-eden-od-13-diplomirani-romi/>

предизвик поради тоа што сеуште постојат населби кои се населени со Роми а се со субстандардни услови за живот. Се забележува мал прогрес во легализацијата на живеалиштата, но сепак предизвикот останува затоа што ромските населби не се вклучени во деталните урбанистички планови. Ситуацијата со здравството на Ромите во општина Куманово е сериозен проблем затоа што Ромите во населбите немаат пристап до здравствени услуги. Проектот за здравствени медијатори не ја покрива општина Куманово⁴. Покрај наведените проблеми постојат дополнителни проблеми кои го отежнуваат животот на Ромите во општината. Во контекстот на проблемите се додаваат и дискриминацијата и лицата без лична документација. Во општината сеуште постои скриена структурна дискриминација која често граѓаните ја пријавуваат во локалните граѓански организации.

Според достапните податоци за општина Куманово може да се забележи дека општината нема усвоено локални акциони планови за Ромите во периодот 2017 – 2020. Иако проблемите на Ромите се меѓусебно поврзани како во повеќето општини во територијата на Република Македонија, најургентниот фокус се насочува кон легализацијата на домовите во населбата 'Средорек', зголемување на нивото на образовани Роми, здравство и пристап до здравствените услуги и инфраструктура односно елементарни услови за живот во населбите каде што се населени Ромите. Граѓанските организации веќе одамна реагираат и бараат поголема ангажираност на локалната самоуправа за решавање на проблемите со кои се соочуваат Ромите., Во буџетот на општината, за Ромите не се предвидени посебни буџетски линии за реализација односно за подобрување на квалитетот на нивниот живот

Генерално, општина Куманово се труди да ги намали проблемите на сите граѓани вклучително и проблемите на Ромите во општината. Органите на општината често се фокусирани на генералните проблеми на општината без директен фокус или план за потребите на Ромите. Советот како главен орган на општината е поделен во постојани комисии кои се креирани според потребите на општината. Овие комисии се креирани според статутот на општината и нивната работа и ингеренции се детално опишани во истиот. Според статутот постојат 13 комисии⁵ за различни сфери од општествениот живот на жителите во општината и тоа:

- Комисија за мандатни прашања, избори и именувања
- Комисија за финансирање и Буџет
- Комисија за локален економски развој
- Комисија за урбанизам
- Комисија за комунални дејности
- Комисија за заштита на животната средина и природата
- Комисија за образование, култура и спорт
- Комисија за социјална, детска и здравствена заштита
- Комисија за статут и прописи
- Комисија за месна самоуправа

⁴ Министерство за здравство. Пристапено на: 11.11.2017: <http://zdravstvo.gov.mk/category/proekti/romski-zdravstveni-medijatori/>

⁵ Општина Куманово. Пристапено на: 11.11.2017. <http://kumanovo.gov.mk/komisii-na-sovet/>

- Комисија за одбележување на празници и манифестации и доделување на награди и признанија
- Комисија за еднакви можности помеѓу мажите и жените
- Комисија за безбедност, безбедност во сообраќајот и противпожарна заштита

Според условите за работење, комисиите имаат различен опфат на работа и учесници во овие комисиии. Советниците учествуваат во овие комисиии заедно со експерти на локално ниво кои се консултираат за изнаоѓање на решенија за проблемите на граѓаните.

Анализа на проблемите и приоритети

Според приоритетната поставеност на претставниците на работилницата⁶, општина Куманово ги приоритизира следните пет (5) најјургентни проблеми на Ромската заедница: Образование, Невработеност, Имиграција, Инфраструктура, Здравството

Според ургентноста на потребите на Ромите во општина Куманово, образованието претставува главен приоритет, потоа следи состојбата со вработувањето и третиот главен приоритет во општина Куманово е имиграцијата. Освен овие приоритети, Ромите во Куманово се соочуваат со проблеми во инфраструктурата со забелешка дека сеуште постојат случаи на Роми кои живеат во субстандардни услови за живот и здравство односно информираноста за услугите е многу ниска.

Анализа и опции за решавање на приоритетните потреби

1. Како што веќе беше забележано во дескриптивниот дел, образованието е главен проблем на Ромите од општина Куманово. Во рамки на општината има образовни програми како што е тугорство на ученици Роми за мотивација и помош во образовниот процес, но и покрај тоа бројот на образовани Роми останува мал.

Образованието како главен проблем на општина Куманово е проблем кој е меѓусебно поврзан со многу други проблеми на Ромите. Како решение на овој проблем прв најпотребен чекор како опција е да се анализира ситуацијата и да се испита осипот, да се разгледаат причините и да се реинтегрираат учениците Роми во основно образование и средно образование. Двата процеси на образование се задолжителни со закон, а со тоа, родителите се обврзани да ги пријават во образовниот систем. Од друга страна образовните институции заедно со помош на локалните власти и граѓанскиот сектор да посвети внимание со мобилен тим којшто ќе ги посети Ромските населби и ќе ги мотивира децата да продолжат со своето образование. Исто така како опција за решавање на овој проблем потребно е локалните образовни институции да ја разберат сензитивноста и потребата за унапредување на образованието на Ромите во општината. Образованието кај Ромите во оваа општина често се поврзува и со дискриминацијата врз целокупната заедница.

2. Невработеноста во Куманово претставува генерален тренд од национално ниво. Како решение за овој проблем младите често одбираат да мигрираат во западно Европските земји.

⁶ Работилница на ИнСоК со претставници од локалните самоуправи при проектот „ROMA ACTION + civic engagement of local community“ Повеќе информации за проектот се достапно на <https://goo.gl/VrnHWw>

Невработеноста кај Ромите во оваа општина често се поврзува и со дискриминацијата врз целокупната заедница. Со оглед на големиот број на Роми кои живеат во оваа општина, високиот процент на нивната невработеност придонесува истите да зависат од социјална помош. Во ваквиот контекст, Ромите се во ситуација да одлучат дали би останале во Куманово и и би се бореле за вработување, или би заминале од државата со надеж дека со вештините кои веќе ги поседуваат ќе обезбедат економска стабилност во друга Европска земја. За решавање но сепак општината треба да се потруди да ја искористи стратешката геоположба за унапредување економскиот развој. Од една страна Ромите треба да се адаптираат и преквалификуваат според потребите на пазарот на трудот. Од друга страна локалната самоуправа треба да ја искористи географската положба и да ги унапреди економските односи со соседна Република Србија. Општината треба да привлече странски инвестиции во дизајнирани ТИРЗ-ови, но исто така и да го поттикне отварањето на нови локални мали и средни бизниси преку повеќе мерки кои би го олесниле процесот на нивно отварање. Постојат повеќе мерки кои би биле од голема корист и олеснување доколку локалната власт одлучи да го искористи максимумот од општината. Меѓу повеќето од опциите локалната власт може да понуди обезбедување на опрема, мали кредити, субвенции, ослободување од данок во одреден период, неповратни средства и други иновативни мерки кои би биле стимулација на младите да основаат свој бизнис.

3. По визната либерализација на Република Македонија кон државите на ЕУ, имиграцијата, полека но сигурно стануваше тренд меѓу Ромите за посакувана дестинација за туристичка, економска, образовна и друга причина за патување. Но покрај овие причини се зголеми и бројот на Роми кои патуваа со цел да останат во Европските земји како азиланти или привремени работници. Ваквото мигрирање гарантира поголема економска стабилност на Ромите а со тоа Куманово ја менува демографската структура, и работната сила на општината. Напорите на Ромите за вработување во општината се повеќе се намалуваат затоа што се повеќе се осврнуваат кон на привремени решенија како што е барањето на азил.

Со оглед на тоа што образованието на Ромите во оваа општина е ниско, голема е веројатноста е дека вработливоста на овие луѓе е мала. Ако веќе немаат можности за регуларно вработување, некои се одлучуваат за работа во сивата економија која нуди мала економска стабилност. Во случај ако оваа можност не успее како решение Ромите кои немаат високо образование одлучуваат да имигрираат во Европските држави со цел да обезбедат економски бенефит. Иако нивниот опсег на вештини е ограничен, тие успеваат да најдат работа која би им обезбедила некаков приход којшто секако би бил поголем од приходот во Македонија за истата работа. Ваквото однесување односно ваквиот начин на решавање на проблемот со невработеноста е веќе познат за Македонските институции на национално и локално ниво. Овој проблем веќе 4 години е алармиран од страна на Европската Комисија и нудат начини за решавање на овој проблем. Сепак како опција за решавање на овој проблем е обезбедување на поквалитетни услови за живот преку можности за унапредување на вработливоста, обезбедување можности за вработување, подобри услови во искористувањето на здравствените услуги, инфраструктурно обезбедување на осветлување, асфалт, водовод, канализација и сите останати аспекти кои ќе ги натераат генерално гледано граѓаните да останат да вложат и да живеат во Куманово. Општината мора да обезбеди

отвореност кон Ромите и да обезбеди повеќе работни места за нив со оглед на бројот на Роми кои живеат во општината.

Препораки

- Да се анализира ситуацијата и да се испита осипот, да се разгледаат причините и да се реинтегрираат учениците Роми во основно образование и средно образование.
- Образовните институции заедно со помош на локалните власти и граѓанскиот сектор да посвети внимание со мобилен тим којшто ќе ги посети Ромските населби и ќе ги мотивира децата да продолжат со своето образование
- Треба да се искористи географската положба и да ги унапреди економските односи со соседна Република Србија. Општината треба да привлече странски инвестиции во дизајнирани ТИРЗ-ови, но исто така и да ги поттикне локалните мали и средни бизниси со повеќе мерки кои би го олесниле процесот на отварање нов бизнис
- Обезбедување на опрема, мали кредити, субвенции, ослободување од данок во одреден период, неповратни средства и други иновативни мерки кои би биле стимулација на младите да вложат во општината.
- Обезбедување на поквалитетни услови за живот преку можности за унапредување на вработливоста, обезбедување можности за вработување, подобри услови во искористувањето на здравствените услуги, инфраструктурно обезбедување на осветлување, асфалт, водовод, канализација
- Отвореност кон Ромите во градот и да обезбедат повеќе работни места за Ромите со оглед на тоа колку Роми живеат во општината.

Библиографија

- Државен Завод за Статистика. Попис на населението. Пристапено на: 11.11.2017.
<http://www.stat.gov.mk/Publikacii/knigaXIII.pdf>
- Општина Куманово. Пристапено на: 11.11.2017. <http://kumanovo.gov.mk/lista-na-sovetnici/>
- А1 он. Пристапено на: 11.11.2017. <http://a1on.mk/archives/725428>
- Кумановски Муабети. Пристапено на: 11.11.2017. <http://kumanovskimuabeti.mk/vo-opshtina-kumanovo-nema-mesto-za-nitu-eden-od-13-diplomirani-romi/>
- Министерство за здравство. Пристапено на: 11.11.2017:
<http://zdravstvo.gov.mk/category/proekti/romski-zdravstveni-medijatori/>